

УДК 343.137.9

**ПРОЦЕСУАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОГО ПРОКУРОРА
З ВІДКРИТТЯ МАТЕРІАЛІВ ІНШІЙ СТОРОНИ****JUDICIAL ACTIVITY OF MILITARY PUBLIC PROSECUTOR
ON GRANT OF MATERIALS OTHER SIDE****Туркот М.С.,***кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри нагляду
за додержанням законів при проведенні досудового розслідування
Національної академії прокуратури України*

У статті розглядаються питання, пов'язані з відкриттям матеріалів іншій стороні як важливої стадії процесуальної діяльності військового прокурора з підготовки до підтримання державного обвинувачення у суді. Висвітлюються проблеми, що виникають у процесі цієї діяльності. Формулюються пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства.

Ключові слова: військовий прокурор, сторона кримінального провадження, відкриття матеріалів, досудове розслідування, судове провадження.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с предоставлением материалов иной стороне в качестве важной стадии процессуальной деятельности военного прокурора при подготовке к поддержанию государственного обвинения в суде. Исследуются проблемы, возникающие в процессе такой деятельности. Формулируются предложения, связанные с внесением изменений в законодательство.

Ключевые слова: военный прокурор, сторона уголовного производства, предоставление материалов иной стороне, досудебное расследование, судебное производство.

Questions, related to the grant of materials other side as the important stage of judicial activity of public prosecutor at preparation to maintenance of the state laying to the court, are examined in the article. Problems, arising up in the process of such activity, are probed. Suggestions, related to the changes in a law, are formulated.

Key words: military public prosecutor, side of criminal production, grant of materials other side, pre-trial investigation, legal proceeding.

Актуальність теми. Інститут відкриття матеріалів іншій стороні є новітнім у кримінальному процесі України. Впливаючи зі змісту основоположних принципів кримінального провадження, зазначена процесуальна процедура робить його по-справжньому змагальним як на досудовій стадії, так і під час розгляду провадження судом.

Актуальність теми дослідження обумовлюється необхідністю виокремлення проблем, що виникають при відкритті матеріалів досудового розслідування іншій стороні як стадії процесуальної діяльності військового прокурора. Окрім того, автором окреслюються особливості виконання сторонами кримінального провадження вимог ст. 290 КПК України в умовах ведення збройного конфлікту.

Проблемним аспектам діяльності прокурора у кримінальному провадженні присвячені роботи І.В. Вер-

нидубова, Г.П. Власової, Г.О. Ганової, В.Ф. Гаєвого, О.В. Геселева, В.В. Давиденка, Ю.М. Дьоміна, О.В. Сні, Н.С. Карпова, Л.Б. Коваленко, І.М. Козьякова, О.М. Калачової, В.В. Козія, Н.В. Лісової, О.Р. Малої, В.Т. Маляренка, Г.М. Рябенка, О.М. Толочка, Л.А. Хруслів та багатьох інших науковців. Водночас зазначене питання досить рано вважати дослідженим достатньою мірою, особливо щодо діяльності військового прокурора; відтак, у статті пропонується авторський погляд на деякі аспекти процедури виконання вимог ст. 290 КПК України та шляхи вирішення проблем, що при цьому виникають.

Метою статті автор бачить визначення завдань прокурора з підготовки до підтримання державного обвинувачення у кримінальних провадженнях про військові злочини через призму виконання вимог ст. 290 КПК України.

Виклад основного матеріалу. Визначений у ч. 2 ст. 37 КПК України принцип незміненості прокурора у кримінальному провадженні значно скорегував алгоритм його процесуальної діяльності як під час досудового розслідування, так і у суді. Згідно з положеннями чинного Кримінального процесуального кодексу України, прокурор наглядає за дотриманням законів при проведенні досудового розслідування з моменту його призначення процесуальним керівником у кримінальному провадженні. На відміну від КПК України 1960 р. сьогодні прокурор у кримінальному процесі є стороною, що обумовлює зміст його процесуальних повноважень. При цьому процесуальне керівництво досудовим розслідуванням можливо визначити як комплекс процесуальних і організаційних заходів, що здійснюються прокурором – процесуальним керівником (групою прокурорів) і спрямовані на виконання представниками сторони обвинувачення у межах своєї компетенції завдань кримінального провадження.

Досягненню цієї мети сприяє наявність у кримінальному процесі такого інституту, як відкриття матеріалів іншої сторони. Сам обов'язок сторін з відкриття матеріалів протилежній стороні впливає із загальних засад кримінального провадження, зокрема, з сутності принципів презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини; змагальності сторін та свободи в поданні суду доказів та доведенні перед судом їхньої переконливості; забезпечення права на захист тощо. При цьому не можна не погодитися з думкою В. Сопіна з приводу несправедливості положення, що існувало раніше, про те, що лише сторона обвинувачення має перед направленням справи до суду «розкрити всі свої козирі та секрети [1, с. 41]». Така формула ознайомлення з матеріалами кримінальної справи містилася, зокрема, в положеннях ст. ст. 218–220 КПК України 1960 р. Цікавою виявляється позиція О. Олійник про нібито наявність «конфліктної ситуації» між слідчим і обвинуваченим [2, с. 1] під час виконання вимог цих статей, за якої слідчий намагався якнайшвидше спрямувати кримінальну справу до суду, а обвинувачений – загальмувати цей процес, сподіваючись на виникнення певних обставин, що можуть полегшити його процесуальне становище. Водночас з цією думкою можливо погодитися лише частково. Аналіз прокурорсько-слідчої практики щодо ознайомлення обвинувачених з матеріалами кримінальної справи за КПК 1960 р. свідчить також про те, що в багатьох випадках саме обвинувачені наполягали на скорішому закінченні досудового слідства, сподіваючись довести у суді свою невинуватість, або на поверненні кримінальної справи на досудове розслідування через істотні порушення кримінально-процесуального закону.

Нині діюча процедура відкриття сторонами зібраних доказів як таких, що обвинувачують або виправдовують особу у вчиненні кримінального правопорушення, видається більш ефективною та справедливою, оскільки ще на етапі досудового розслідування дозволяє сторонам: а) ознайомитися з наявними доказами; б) підготуватися до судового провадження не лише формально, а й цілеспрямовано; в) обрати тактику участі у суді; г) спрогнозувати можливі судові ситуації. Діючи у такий спосіб, прокурор матиме можливість більш фахово і ефективно обстоювати свою позицію у суді та належним чином підготуватися до судових дебатів.

Поняття військових злочинів визначено у ст. 401 Кримінального кодексу України, відповідно до якого ними визнаються передбачені законом злочини проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними під час проходження ними навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів.

Завдання і повноваження прокурора з процесуально-го керівництва досудовим розслідуванням, підтримання державного обвинувачення, нагляду за дотримання зако-

нів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, та за виконанням судових рішень у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені військовослужбовцями, визначені Наказом Генерального прокурора України від 29 серпня 2014 р. № 12гн «Про особливості діяльності військових прокуратур».

Відповідно до п. п. 7–9 галузевого наказу Генерального прокурора України, досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 402–421, 425–435 КК України, а також вчинених військовослужбовцями правоохоронних органів та іншими особами, зазначеними у ч. 4 ст. 216 КПК України, які проходять службу та/або працюють в державних органах чи установах, визначених у п. 1 цього Наказу, здійснюється слідчими військових прокуратур [3].

Згідно з п. 9.2 галузевого Наказу, процесуальне керівництво досудовим розслідуванням здійснюється військовим прокурором, якщо військовослужбовцем (військовозобов'язаним, резервістом) вчинено військовий чи загальнокримінальний злочин, або службовими особами державних органів та установ, указаних у п. 1 цього Наказу скоєно злочин у сфері службової діяльності.

Відтак, специфіка діяльності військових прокуратур передбачає, що прокурори і слідчі, які в них працюють, повинні володіти спеціальними знаннями у галузях військової адміністрації, тактики та бойового застосування військ, методики проведення прокурорських перевірок, виявлення та розслідування злочинів [4, с. 191].

Особливості виконання вимог ст. 290 КПК України у кримінальних провадженнях про військові злочини обумовлюються наступними факторами: наявністю спеціального суб'єкта злочину – військовослужбовця (військовозобов'язаного, резервіста під час проходження зборів); проведенням антитерористичної операції на сході України, де виконують обов'язки військовослужбовці, процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях щодо яких здійснює відповідний військовий прокурор; наявність великої кількості військової техніки, зброї, озброєння, що можуть виступати як речові докази у кримінальному провадженні; відомості військового характеру, що становлять державну таємницю, котрі знаходяться у відповідних документах і в окремих випадках виступають як докази у кримінальному провадженні; відсутність у переліку запобіжних заходів такого їх виду як нагляд командування військової частини.

Здійснюючи процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, яке проводиться слідчим-військовослужбовцем (наприклад, слідчим СБУ), а також окремими слідчими (розшуковими) діями, що виконуються у передбачених законом порядку оперативними підрозділами, військовий прокурор виступає у тому числі як військовий начальник відносно зазначених військовослужбовців. Відносно підлеглості у цьому випадку впливають з повноважень прокурора, передбачених ст. ст. 36, 37–40 КПК України, а також з письмового рішення про призначення його процесуальним керівником у конкретному кримінальному провадженні; постанови про створення групи прокурорів тощо.

Що стосується процедури надання доступу до матеріалів досудового розслідування (відкриття матеріалів іншій стороні) в умовах надзвичайних ситуацій (у тому числі збройного конфлікту), то прокуророві потрібно враховувати наступне. Виконання вимог ст. 290 КПК України є обов'язком сторін у кримінальному провадженні незалежно від наявності чи відсутності жодних надзвичайних ситуацій. Так само не має значення, ситуація якого виду та ступеню складності існувала (існує) на час закінчення досудового розслідування. Викладене впливає із змісту цієї норми, де, *по-перше*, не згадано можливість не відкриття матеріалів іншій стороні за наявності особливих обставин, а *по-друге*, присутня пряма вказівка законодавця

(п. 12), яка імперативно забороняє суду допускати відомості, що містяться в них, як докази, якщо сторона кримінального провадження не здійснить відкриття матеріалів в порядку ст. 290 КПК України.

Тобто доступ до матеріалів досудового розслідування в особливих умовах військовий прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язані надати підозрюваному, його захиснику, законному представнику, захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження; так само потерпілому, цивільному позивачу, його представнику та законному представнику, цивільному відповідачу, його представнику тощо.

Прокурорська практика свідчить про те, що вимоги ст. 290 КПК України успішно виконуються в зоні проведення антитерористичної операції на сході України; певна кількість кримінальних проваджень розглянута судом без будь-яких суттєвих зауважень щодо механізму виконання відкриття матеріалів досудового розслідування іншої стороні.

Таким чином, слід констатувати, що принципи відмінності надання доступу до матеріалів досудового розслідування в особливих умовах відсутні; у подальшому буде йтися лише про окремі процедурні питання, на можливість вирішення яких вказують положення ст. 290 КПК України.

Оскільки, відповідно до ч. 2 ст. 17 КПК України, обов'язок доказування винуватості особи перед судом у вчиненні інкримінованого кримінального правопорушення поза розумним сумнівом покладено на сторону обвинувачення, то всі докази повинен збирати слідчий під процесуальним керівництвом прокурора.

Поняттю «поза розумним сумнівом» наведено тлумачення в рішеннях Європейського суду з прав людини (зокрема, в рішенні у справі «Коробов проти України» № 39598/03 від 21 липня 2011 р.). Відповідно до змісту цього тлумачення, кожен доказ під час його оцінки може мати певний сумнів, але якщо цей сумнів в межах розумного, можливе ухвалення обвинувального вироку; поняття «розумний сумнів» застосовується при оцінці доказів на ґрунті «співіснування достатньо сильних, чітких і взаємопідтверджуючих висновків чи аналогічних неспростованих презумпцій факту»; ситуація «поза розумним сумнівом» виникає при оцінці доказів, за якими наявність сумнівів не узгоджується зі стандартом доказування [5]. Незважаючи на те що тлумачення цьому поняттю давалось у період дії КПК 1960 р., воно повною мірою стосується й нинішньої кримінальної процесуальної процедури оцінки доказів, відтак, повинно враховуватися її суб'єктами.

При цьому військовому прокурору завжди потрібно мати на увазі, що в умовах дії чинного кримінального процесуального законодавства України суд з власної ініціативи не має права виправляти помилки слідчого, допущені на стадії досудового розслідування в частині формування доказової бази. Тому збирання та подання суду матеріалів, що підтверджують висунуте обвинувачення (наприклад, підтверджують статус військової службової особи, а також визначають характер, обсяг та зміст її повноважень), цілком покладається на сторону обвинувачення.

Вивчаючи матеріали досудового розслідування, військовий прокурор повинен надати їм оцінку не лише на предмет повноти доказів [6, с. 18], а й з точки зору обґрунтованості прийнятого слідчим рішення про наявність складу інкримінованого злочину з огляду на ознаки малозначності діяння (ч. 2 ст. 11 КК України). При цьому треба враховувати, що відповідно до ст. 94 КПК України, до прийняття рішення про відкриття матеріалів іншої стороні, слідчий та прокурор – процесуальний керівник зобов'язані за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись зако-

ном, оцінити кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття процесуального рішення про початок виконання вимог ст. 290 КПК України. При цьому оцінка доказів на предмет їх належності, допустимості, достовірності, достатності є правом (одночасно й обов'язком) лише слідчого, прокурора, слідчого судді та суду. Інші учасники досудового розслідування та судового провадження (включаючи сторону захисту) не є суб'єктами оцінки доказів.

Описані дії військового прокурора потрібно віднести до його діяльності з підготовки до підтримання державного обвинувачення, яка розпочинається на первісному етапі досудового розслідування, коли керівник органу прокуратури має визначити групу прокурорів у кримінальному провадженні і старшого цієї групи, а процесуальний керівник – коло та обґрунтованість слідчих версій, перелік та послідовність першочергових слідчих (процесуальних) дій, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, зміст та порядок взаємодії з оперативними підрозділами тощо. Не викликає сумнівів й та обставина, що в умовах збройного конфлікту та інших особливих умовах призначення групи прокурорів у кримінальному провадженні є не правом, а обов'язком керівника військової прокуратури.

Згідно з положеннями ст. 290 КПК України, визнавши зібрані під час досудового розслідування докази достатніми для складання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний повідомити підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування.

В особливих умовах процесуальне повідомлення може здійснюватися в порядку, передбаченому ч. 2 ст. 135 КПК України (електронною поштою, по телефону, у тому числі СМС-повідомленням, телеграмою, телефонограмою) тощо. У виключних випадках, коли відсутній сотовий телефонний зв'язок, але є можливість зв'язатися з органом прокуратури, внутрішніх справ, уповноваженим оперативним підрозділом, проведення такої дії доцільно доручити саме їм. У цьому разі дуже важливо мати підтвердження отримання повідомлення про початок виконання вимог ст. 290 КПК України. Не менш важливим питанням є місце відкриття матеріалів іншої стороні, оскільки в умовах надзвичайної ситуації може бути зруйновано (приведено у непридатний стан) будівлю відповідного органу внутрішніх справ, СБУ, військової прокуратури тощо. На нашу думку, доступ до матеріалів досудового розслідування можливо надати в приміщенні іншого державного органу у межах території, де вчинено кримінальне правопорушення.

Ч. 5 ст. 290 КПК України передбачена можливість видалення стороною провадження відомостей, які не будуть розголошені під час судового розгляду. Водночас таке видалення має бути чітко позначено, щоб інші учасники кримінального провадження мали можливість дізнатися про це. За клопотанням сторони кримінального провадження суд має право дозволити доступ до відомостей, які були видалені.

Необхідно зазначити, що ч. 5 ст. 290 КПК України право дозволу щодо доступу до відомостей, які були видалені стороною, надано виключно суду. У зв'язку з цим, враховуючи зміст ст. ст. 30, 31 КПК України, законом не передбачено право сторони щодо звернення до слідчого судді із клопотанням про надання дозволу на ознайомлення з видаленими матеріалами.

У разі заявлення в суді стороною захисту клопотання про надання доступу до відомостей, які були видалені на

підставі ст. 4 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» та ч. 5 ст. 290 КПК України, військовому прокурору потрібно довести головному у провадженні, що задоволення такого клопотання може порушити права особи, стосовно якої здійснюються заходи безпеки, та призвести до реалізації ризиків, які перешкоджатимуть досягненню завдань кримінального провадження.

Відповідно до ч. 6 ст. 290 КПК України, сторона захисту за запитом прокурора також зобов'язана надати доступ та можливість стороні обвинувачення: скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них; надати доступ до житла чи іншого володіння, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем сторони захисту. Зазначені речі (документи, пояснення чи записи тощо) сторона захисту повинна відкрити стороні обвинувачення лише у разі, якщо вона має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді. Відтак, у кримінальних провадженнях про військові злочини прокурор, який здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, повинен: а) скласти письмовий запит про надання доступу до доказів, зібраних стороною захисту; б) взяти участь у відкритті цих доказів іншою стороною кримінального провадження. Зазначена рекомендація випливає з положень ч. 6 ст. 290 КПК України, де обов'язок сторони захисту з надання доступу до речей і документів, а також доступу до житла чи іншого володіння, якщо вони знаходяться у її володінні або під її контролем, пов'язується з наявністю письмового запиту прокурора. Присутність прокурора при проведенні зазначеної процесуальної дії сприятиме: по-перше, уникненню конфліктних ситуацій та інших непорозумінь між слідчим, з одного боку, та підозрюваним, захисником – з іншого; по-друге, більш оперативному реагуванню прокурора на неналежне виконання представниками сторони захисту своїх процесуальних обов'язків у разі такої потреби (наприклад, звернення до слідчого судді у випадку зволікання представниками сторони захисту процесу ознайомлення з матеріалами, зібраними стороною обвинувачення у кримінальному провадженні).

В умовах надзвичайної ситуації проблеми можуть виникати й по самій процедурі надання доступу до матеріалів досудового розслідування, насамперед у тих випадках, коли умови не дозволяють надати представникам сторони захисту можливість скопіювати: а) документи; б) речові докази; в) їх частини; так само надати доступ до приміщення або місця, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем держави, і прокурор має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді.

Зазначена проблема може бути вирішена у наступний спосіб. Здійснюється копіювання електронних документів з передачею на флеш-накопичувач захисника (або із записом на DVD-диск). Паперові документи шляхом сканування так само можливо відобразити на електронних носіях. Таку можливість передбачив законодавець у ч. 3 ст. 290 КПК України, використавши словосполучення «скопіювати або відобразити відповідним чином». Що стосується речових доказів, то вони так само можуть бути сфотографовані слідчим, з передачею електронних знімків особам, котрі беруть участь у виконанні вимог ст. 290 КПК України. У подальшому сторони вправі ознайомитися у судовому провадженні з речовими доказами в порядку ст. 317 КПК України. Окрім того, зважаючи на надзвичайні обставини, що мали місце під час досудового розслідування, сторони вправі просити суд про додаткове відкриття їм до використання в суді окремих матеріалів кримінального провадження та надання часу з метою підготовки для перевірки їх доказами.

Щодо відкриття матеріалів, які містять відомості, що становлять державну таємницю, то алгоритм цієї процесуальної дії визначено законодавцем у розділі 40 КПК Укра-

їни. При цьому обов'язково потрібно враховувати практику Європейського суду з прав людини. Зокрема, у справі «Моїсєєв проти Російської Федерації» № 62936/00 від 9 жовтня 2008 р. суд зазначив, що навіть якщо стоїть питання про національну безпеку, поняття законності і верховенства права в демократичному суспільстві вимагають, щоб заходи, які зачіпають фундаментальні права, такі як право на справедливий судовий розгляд, мали законну підставу й відповідали досягненню їхніх захисних функцій [7, с. 353–354].

Досвід більш ніж трирічної дії положень КПК України свідчить про те, що у главі 18 Кодексу (Запобіжні заходи, затримання особи) не враховано особливості застосування запобіжних заходів до військовослужбовців в умовах виконання ними обов'язків з військової служби. Відсутність у переліку запобіжних заходів такого, як нагляд командування військової частини, істотно знижує їх дієвість та не сприяє дотриманню розумності строків кримінального провадження. Особливо гостро це питання постає при обранні запобіжних заходів до осіб, які ухиляються від військової служби. У тому разі, коли суддя не вбачає за можливість обрати військовослужбовцю запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, йому фактично не залишається альтернативи, крім застосування таких заходів, як домашній арешт або особисте зобов'язання. Водночас у першому випадку матимуть місце відповідні негативні наслідки, які певною мірою знівелюють ефект від прийнятого рішення. Зокрема суддя (суд) не вправі без погодження з органом військового управління вирішувати питання про зміну військовослужбовцем місця проходження служби як у межах відповідного територіального командування, так і по державі у цілому. Виключення можуть становити випадки прийняття судом рішення про забезпечення безпеки військовослужбовця (однак і воно потребує подальшого погодження з уповноваженими представниками військової адміністрації в частині тимчасового місця перебування свідка, потерпілого, підозрюваного). Тому якщо військовослужбовець, наприклад, проходить службу у м. Київ, а мешкає у Львівській чи Закарпатській області, то при обранні запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту принцип додержання розумності строків у кримінальному провадженні не працюватиме. По-друге, у разі обрання такого запобіжного заходу ризики, передбачені ст. 177 КПК України, не лише не зникають, а, навпаки, посилюються. Прокурорсько-слідча практика свідчить про те, що військовослужбовець, який самовільно залишив військову частину, може повторно ухилитися від військової служби, не прибувши для проведення слідчих (процесуальних) дій, у тому числі на відкриття матеріалів іншої стороні. На необхідність вирішення цього питання автором зверталася увага й у попередніх роботах [8, с. 184–185; 9, с. 19].

Запровадження нагляду командування військової частини як виду запобіжного заходу сприяло б, на нашу думку, вирішенню багатьох практичних і процесуальних питань у кримінальних провадженнях стосовно військовослужбовців. На відміну від особистої поруки нагляд командування характеризується наявністю процесуальних повноважень у посадові особи, яка забезпечує належну поведінку військовослужбовця. Саме цей неіснуючий у чинному КПК запобіжний захід міг би стати універсальним процесуальним засобом забезпечення виконання військовослужбовцем (рядового, сержантського складу, служби за контрактом, прапорщиком, офіцером, резервістом) своїх обов'язків у кримінальному провадженні. Особливо це стає наявним і актуальним при проведенні антитерористичної операції, коли військовослужбовці знаходяться поза межами постійного місця проживання (перебування).

Незважаючи на те що у ст. 290 КПК України відсутній обов'язок потерпілого та представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, відкрити матеріали,

які можуть бути під їх контролем, на нашу думку, вони вправі відкрити їх слідчому (прокурору). Водночас в ході судового провадження відкриття цих матеріалів іншій стороні до використання їх як доказів, є обо'язковим.

Після виконання вимог ст. 290 КПК України у кримінальних провадженнях про військові злочини, слідчому та військовому прокурору доцільно систематизувати доказову базу по кожному епізоду злочинної діяльності підозрюваного.

При цьому потрібно враховувати: а) докази винуватості особи у вчиненні інкримінованого злочину, одержані в ході досудового розслідування до відкриття матеріалів іншій

стороні; б) докази невинуватості або меншої винуватості особи у вчиненні злочину, у якому вона підозрюється (так звані антидокази), що відкриті слідчому (прокурору) стороною захисту під час виконання вимог ст. 290 КПК України.

Висновки. Інститут відкриття матеріалів іншій стороні сприяє реалізації принципу змагальності у кримінальному провадженні. Готуючись до підтримання державного обвинувачення, військовий прокурор повинен оцінити докази сторони обвинувачення і сторони захисту у їх сукупності, що дасть йому змогу спрогнозувати можливі судові ситуації та відпрацювати коло тактичних прийомів подання доказів у суді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сопин В. Стаття 217 УПК и состязательность в уголовном процессе / В. Сопин // Законность. – 2004. – № 6. – С. 40–41.
2. Олійник О. Порушення права на захист при ознайомленні з матеріалами кримінальної справи / О. Олійник // Юридичний журнал: Аналітика. Матеріали. Коментарі. Судова практика. – 2010. – № 12. – С. 61–62
3. Наказ Генерального прокурора України від 29.08.2014 р. №12гн «Про особливості діяльності військових прокуратур» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gp.gov.ua>.
4. Прокурорський нагляд за додержанням законів у воєнній сфері / За заг. ред. Г.П. Середи. – К. : Алерта. – 230 с.
5. Справа «Коробов проти України». Рішення Європейського суду з прав людини від 21.07.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/974_790.
6. Туркот М.С. Підтримання державного обвинувачення у кримінальних провадженнях про злочини у сфері службової діяльності: методичні рекомендації / [М.С. Туркот, Н.М. Ярмиш, В.М. Куц, В.В. Козій, Г.О. Ганова]. – К. : Генеральна прокуратура України ; Національна академія прокуратури України, 2013. – 62 с.
7. Макбрайд Дж. Європейська конвенція з прав людини та кримінальний процес / Дж. Макбрайд. – К. : «К.І.С.», 2010. – 576 с.
8. Туркот М.С., Богуцький П.П., Дячук С.І., Вернидубов І.В., Сегеда С.П. Кримінально-правові та кримінологічні основи забезпечення воєнної безпеки України : [наук.-практ. посіб.] / [М.С. Туркот, П.П. Богуцький, С.І. Дячук, І.В. Вернидубов, С.П. Сегеда]. – К. : АртЕк ; Національна академія прокуратури України, 2014. – 246 с
9. Туркот М.С., Ганова Г.О. Проблеми здійснення досудового розслідування у районі проведення антитерористичної операції / М.С. Туркот, Г.О. Ганова // Вісник прокуратури . – 2014. – № 12. – С. 11–20.